పురన్ లాల్ లఖన్ పాల్

వర్సెస్

భారత రాష్ట్రపతి మరియు ఇతరులు

(పి. బి. గజేంద్రగడ్కర్, ఎ. కె. సర్కార్, కె.ఎన్.వాంచూ, కె.సి.దాస్ గుప్తా మరియు ఎన్.రాజగోపాల అయ్యంగార్, జె.జె.)

పార్లమెంటరీ ఎన్నికలు - జమ్ముకశ్మీర్ కు కేటాయించిన స్థానాలు - ఎన్నికల విధానం - రాష్ట్రపతి చేసిన సవరణ - రాజ్యాంగబద్ధత - భారత రాజ్యాంగం, ఆర్టికల్స్ 81, 370(1) - రాజ్యాంగం (జమ్ముకశ్మీర్ కు దరఖాస్తు) ఆర్డర్, 1954, పేరా 5(సి).

సభలో (లోక్ సభ) జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి ఆరు స్థానాలు కేటాయిస్తారు, ఆ స్థానాలకు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 81(1) ప్రకారం ప్రత్యక్ష ఎన్నికల ద్వారా ఎన్నిక జరగాల్సి ఉండగా, రాజ్యాంగంలోని పేరా 5(సి) ద్వారా ఆర్టికల్ 370(1)ను రాష్ట్రపతి సవరించారు. 1954, "ప్రజాసభలో రాష్ట్ర ప్రతినిధులను రాష్ట్ర శాసనసభ సిఫార్సుల మేరకు రాష్ట్రపతి నియమిస్తారు". తాను రిజిస్టర్డ్ ఓటరునని, అందువల్ల భారతదేశంలోని ఏదైనా పార్లమెంటరీ నియోజకవర్గం నుంచి ఎన్నిక కావడానికి అర్హుడినని చెప్పుకున్న పిటిషనర్, రాష్ట్రపతి ఈ సవరణ చేసినప్పుడు తన అధికారాలను అతిక్రమించారని, తద్వారా తాను చేయలేని నామినేషన్ ద్వారా ప్రజా సభకు ప్రత్యక్ష ఎన్నికను భర్తీ చేశారని, ఈ సవరణ ఆర్టికల్ 81 లో సమూలమైన మార్పుకు సమానమని, ఆర్టికల్ 370 (1) ప్రకారం ఇది సమర్థనీయం కాదని వాదించారు.

ఆర్టికల్ 370(1)లో ఉపయోగించిన "సవరణ" అనే పదానికి రాజ్యాంగం సందర్భంలో విస్తృతమైన అర్థం ఇవ్వాలని, ఆ అర్థంలో ఇది ఒక సవరణను కలిగి ఉందని, ఇది "సమూలమైన పరివర్తన" చేయని

అటువంటి మార్పులకు పరిమితం కాదని అభిప్రాయపడింది. రాష్ట్ర శాసనసభ సిఫార్సు మేరకు రాష్ట్రపతి నామినేషన్ వేస్తారని, అది ఓటింగ్ ద్వారా మాత్రమే చేయవచ్చని, వాస్తవానికి ప్రత్యక్ష ఎన్నికల ద్వారా కాకుండా పరోక్ష ఎన్నికల ద్వారా సీట్లను భర్తీ చేయాలని ఈ సవరణలో పేర్కొన్నారు. రాజ్యాంగంలోని 81 వ అధికరణలో సమూల మార్పులు జరగలేదని, తాను చేసిన సవరణను చేసే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఉందన్నారు.

రె ఢిల్లీ చట్టాల చట్టం, 1912, [1951] ఎస్.సి.ఆర్. 747 లో విశిష్టత సంతరించుకుంది.

అసలు అధికార పరిధి: 1957 నాటి రిట్ పిటిషన్ నెంబరు 139.

ప్రాథమిక హక్కుల అమలు కోసం భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 32 కింద పిటిషన్.

పిటిషనర్ తరపున ఆర్వీఎస్ మణి..

ప్రతివాది నెం.2 తరఫున భారత సొలిసిటర్ జనరల్ ఓకే దఫ్తారీ, బి.సేన్ , ఆర్.హెచ్.ధేబర్ వాదనలు వినిపించారు.

1961, మార్చి 30. ఈ మేరకు న్యాయమూర్తి జస్టిస్ వాంచూ తీర్పు వెలువరించారు.

రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370(1) కింద రాష్ట్రపతి చేసిన రాజ్యాంగం (జమ్ముకశ్మీర్ కు దరఖాస్తు) ఆర్డర్, 1954 (ఇకపై ఆర్డర్ అని పిలుస్తారు) లోని ఒక నిబంధన రాజ్యాంగబద్ధతను ఈ పిటిషన్ సవాలు చేస్తుంది. పిటిషనర్ కేసు ఏమిటంటే, అతను ఢిల్లీ పార్లమెంటు నియోజకవర్గంలో ఓటరుగా నమోదు చేయబడ్డాడు. అందుకని భారతదేశంలోని ఏ పార్లమెంటు నియోజకవర్గం నుంచైనా ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే హక్కు ఆయనకు ఉంది. హౌస్ ఆఫ్ ది పీపుల్ (లోక్ సభ)లో జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి ఆరు స్థానాలు కేటాయించారు. సాధారణంగా ఈ స్థానాలకు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 81(1) ప్రకారం రాష్ట్రాల్లోని

ప్రాదేశిక నియోజకవర్గాల నుంచి ప్రత్యక్ష ఎన్నిక ద్వారా ఎన్నికై ఉండాలి. కానీ రాష్ట్రపతి ఆ అధికరణను జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి సంబంధించిన ఉత్తర్వులోని పేరా 5(సి) ద్వారా ఈ విధంగా సవరించారు:-

"ప్రజాసభలో రాష్ట్ర ప్రతినిధులను రాష్ట్ర శాసనసభ సిఫార్సు మేరకు రాష్ట్రపతి నియమిస్తారనే సవరణకు లోబడి ఆర్టికల్ 81 వర్తిస్తుంది."

ఈ సవరణ చేసినప్పుడు రాష్ట్రపతి తన అధికారాలను అతిక్రమించారని, తద్వారా ప్రజా సభకు ప్రత్యక్ష ఎన్నికను నామినేషన్ ద్వారా భర్తీ చేశారని, అది తాను చేయలేకపోయారని పిటిషనర్ వాదించారు. ఇది జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించే ఆర్టికల్ 81 లో సమూలమైన మార్పు అని, ఆర్టికల్ 370(1) ప్రకారం సవరణగా సమర్థించబడదని పేర్కొంది. అందువల్ల చేసిన సవరణను రాజ్యాంగ విరుద్ధంగా ప్రకటించాలని, జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్ర శాసనసభ సిఫారసు మేరకు 'హౌస్ ఆఫ్ ది పీపుల్'కు నామినేట్ అయిన వ్యక్తులపై రిట్ ఆఫ్ కో వారెంట్ జారీ చేయాలని ఆయన విజ్ఞప్తి చేశారు.

ఆర్టికల్ 32 ప్రకారం పిటిషనర్కు ఏదైనా ప్రాథమిక హక్కు ఉందా అనే ప్రశ్న మినహా, ఇందులో బలం లేదని మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము. 370వ అధికరణలోని సంబంధిత భాగం ఈ మాటల్లోనే ఉంది:-

"ఈ రాజ్యాంగంలో ఏమైనా ఉన్నప్పటికీ,-

....

(డి) ఈ రాజ్యాంగంలోని ఇతర నిబంధనలు ఆ రాష్ట్రానికి (అనగా, జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రానికి) సంబంధించి వర్తిస్తాయి, రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వు ద్వారా పేర్కొనే మినహాయింపులు మరియు మార్పులకు లోబడి ఉంటుంది."

ఆర్టికల్ 370 జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రానికి ప్రత్యేక హోదాను స్పష్టంగా గుర్తిస్తుంది, అందుకే రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుల ద్వారా పేర్కొనే మినహాయింపులు మరియు మార్పులకు లోబడి ఆ రాష్ట్రానికి రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలను వర్తింపజేసే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఇవ్వబడింది. రాజ్యాంగంలోని కొన్ని నిబంధనలు జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించకుండా మినహాయించబడతాయని, అటువంటి ఉత్తర్వులు జారీ చేస్తే ఆ నిబంధనలు ఆ రాష్ట్రానికి వర్తించవని ఉత్తర్వు ద్వారా చెప్పే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఉంది. రాజ్యాంగంలోని కొన్ని నిబంధనలు ఆ రాష్ట్రానికి వర్తించని మినహాయింపులు ఇచ్చే అధికారంతో పాటు రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలను తనకు తోచిన మార్పులతో వర్తింపజేసే అధికారం కూడా రాష్ట్రపతికి ఉంటుంది. ఆర్టికల్ 370(1)లో ప్రతిపాదించిన సవరణ అంటే ఆ రాష్ట్రానికి వర్తించే ఉద్దేశ్యంతో రాజ్యాంగాన్ని సవరించడం కాదని, రాజ్యాంగ నిబంధనల్లో సమూల మార్పులు చేసే సవరణలను కచ్చితంగా చేర్చదని పిటిషనర్ తరఫు వాదన. ఈ విషయంలో ఆయన కనియా, సి.జె., మహాజన్, జె.ల పరిశీలనలపై ఆధారపడతారు. ఢిల్లీ చట్టాల చట్టం, 1912 ('). కనియా, ఛీఫ్ జస్టిస్, "మాడిఫై" అనే పదం యొక్క అర్థంతో వ్యవహరించిన తరువాత, తాను మాట్లాడుతున్న సందర్భంలో ఉపయోగించిన "మాడిఫై" అనే పదం సమూలమైన పరివర్తన లేకుండా మార్పును మాత్రమే సూచిస్తుందని అభిప్రాయపడ్డారు. జస్టిస్ మహాజన్, తనకు ముందు సందర్భంలో ఉపయోగించిన "మార్పు" అనే పదం" ఎటువంటి భౌతిక లేదా గణనీయమైన మార్పును" కలిగి లేదని చెప్పారు. అందువల్ల ప్రత్యక్ష ఎన్నికలకు బదులుగా రాష్ట్రపతి

జమ్మూకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించే ఆర్టికల్ 81 లో సమూల మార్పులు చేశారని, అందువల్ల ఆర్టికల్ 370(1) లో ఉపయోగించిన 'సవరణ' అనే పదం సమర్థనీయం కాదని, ఆ అధికరణ కింద రాష్ట్రపతి తన అధికారాన్ని అతిక్రమించారని పిటిషనర్ కోరారు.

ఆర్టికల్ 370(1) సందర్భంలో "సవరణ" అనే పదానికి అర్థం ఏమిటో పరిశీలించే ముందు, ఆర్టికల్ 81 సవరణ విషయంలో రాష్ట్రపతి వాస్తవంగా ఏమి చేశారో చూద్దాం. జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి చెందిన ప్రజల సభలోని ఆరు స్థానాలను ఆ రాష్ట్ర శాసనసభ సిఫార్సు మేరకు రాష్ట్రపతి నామినేట్ చేయడం ద్వారా భర్తీ చేస్తారు. ఇప్పుడు ఫారంలో రాష్ట్రపతి నామినేషన్ ద్వారా సీట్లను భర్తీ చేస్తారు. కానీ వాస్తవానికి ఈ సవరణ అందించేది ప్రజాసభలో ఈ స్థానాలకు ప్రత్యక్ష ఎన్నికల స్థానంలో పరోక్ష ఎన్నిక. రాష్ట్ర శాసనసభ సిఫార్సు మేరకు రాష్ట్రపతి ఈ ఆరు స్థానాలకు సభ్యులను నామినేట్ చేస్తారని సవరణలో పేర్కొన్నారు. కాబట్టి రాష్ట్రపతి కేవలం .. ఉన్నవారిని మాత్రమే నామినేట్ చేయాలి. వయోజన ఓటు హక్కుపై ఎన్నుకోబడే రాష్ట్ర శాసనసభ ద్వారా సిఫారసు చేయబడ్డాయి. ఇప్పుడు శాసనసభ ఈ ప్రయోజనం కోసం సిఫారసు చేయడానికి ఏకైక మార్గం ఓటు వేయడం. అందువల్ల, వాస్తవానికి రాష్ట్రపతి చేసిన సవరణ ఏమిటంటే, జమ్మూ కాశ్మీర్ రాష్ట్రం నుండి ప్రజల సభకు వచ్చే ఆరు స్థానాలను ప్రత్యక్ష ఎన్నికల ద్వారా కాకుండా పరోక్ష ఎన్నికల ద్వారా భర్తీ చేస్తారు. పరోక్షంగా చేసినప్పటికీ ఈ సీట్ల భర్తీ విషయంలో ఎన్నికల అంశం ఇంకా అలాగే ఉంది. ఈ పరిస్థితుల్లో ఆర్టికల్ 81 లో సమూలమైన మార్పు వచ్చిందని చెప్పలేం.

అయితే ఈ సవరణ ద్వారా పరోక్ష ఎన్నికలను ప్రవేశపెట్టడం ఆర్టికల్ 81(1)లోని నిబంధనలకు సమూలమైన మార్పు అని భావించినప్పటికీ, ఆర్టికల్ 370(1)లో ఉపయోగించిన "సవరణ" అనే పదం ద్వారా అటువంటి మార్పు సమర్థనీయమేనా అనేది ఇప్పటికీ ప్రశ్నగానే మిగిలిపోయింది. మనం ఇక్కడ ఏ

సంకుచిత లేదా బోధనా అర్థంలో అర్థం చేసుకోలేని రాజ్యాంగం యొక్క నిబంధన గురించి మాట్లాడుతున్నాము.

'ఇన్ రీ ఢిల్లీ' లాస్ యాక్ట్ కేసు (')లో పరిశీలనకు వచ్చిన ప్రశ్న సబార్డినేట్ చట్టాన్ని రూపొందించడంలో సబార్డినేట్ అథారిటీకి అధికారం లేదా ప్రతినిధిత్వానికి సంబంధించినది. ఆ సందర్భంలోనే "సవరణ" అనే పదాన్ని ఉపయోగించినప్పుడు పరిశీలనలో ఉన్న చట్టం యొక్క ఉద్దేశ్యం ఏమిటంటే, కేంద్ర ప్రభుత్వం కొన్ని చట్టాలను ఎటువంటి సమూల మార్పులు లేకుండా పార్ట్ సి రాష్ట్రాలకు విస్తరిస్తుంది. కానీ ప్రస్తుత సందర్భంలో రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 370(1)లో ఉపయోగించిన "సవరణ" అనే పదానికి అర్థం తెలుసుకోవాలి. ఆర్టికల్ 370(1)ను అమలు చేయడం వెనుక ఉద్దేశం జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి ప్రత్యేక ప్రతిపత్తిని గుర్తించడం, రాష్ట్రపతి ఉత్తర్వుల ద్వారా పేర్కొనే మినహాయింపులు, సవరణలతో రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలను ఆ రాష్ట్రానికి వర్తింపజేసే అధికారాన్ని రాష్ట్రపతికి ఇవ్వడం. మినహాయింపులు ఇచ్చే అధికారం అంటే రాజ్యాంగంలోని ఒక నిర్దిష్ట నిబంధన ఆ రాష్ట్రానికి వర్తించదని రాష్ట్రపతి కల్పించగలరని మేము ఇదివరకే సూచించాము. అందువల్ల రాజ్యాంగంలోని ఏ నిబంధననైనా జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తింపజేయడంలో పూర్తిగా తొలగించే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఇస్తే, మార్పులు చేసే అధికారం కూడా రాష్ట్రపతికి ఇచ్చినప్పుడు, ఆ అధికారాన్ని దాని విస్తృత పరిధి మేరకు పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి. రాజ్యాంగంలోని ఒక నిర్దిష్ట నిబంధనను జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తింపజేయడంలో ఆయన పూర్తిగా తొలగించగలిగితే, జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించే ఒక నిర్దిష్ట నిబంధనను సవరించే అధికారం తనకు ఉండాలని రాజ్యాంగం ఉద్దేశించలేదని భావించడానికి మనకు ఎటువంటి కారణం కనిపించదు. ఆర్టికల్ 370(1)లో 'సవరణ' అనే పదాన్ని రాజ్యాంగం ఉపయోగించినప్పుడు రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలను సవరించే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఉంటుందని, జమ్మూకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తింపజేయడానికి అవి

సరిపోతాయని భావించినట్లయితే వాటిని సవరించే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఉంటుందని మనకు అనిపిస్తుంది. ఆక్స్ ఫర్డ్ ఇంగ్లీష్ డిక్షనరీ (సంపుటి 6)లో "మాడిఫై" అనే పదానికి "పాక్షిక మార్పులు చేయడం; దానిలోని కొన్ని లక్షణాలకు సంబంధించి (వస్తువుగా) మార్చడం; "రాడికల్ ట్రాన్స్ఫర్మేషన్" లేకుండా మార్చడం లేదా మారడం. అదేవిధంగా "మార్పు" అనే పదానికి "ఒక వస్తువు యొక్క ఆవశ్యక స్వభావం లేదా స్వభావాన్ని మార్చకుండా మార్పులు చేసే చర్య; అలా మారిన స్థితి; పాక్షిక మార్పు". పిటిషనర్ తరఫున "సమూలమైన పరివర్తన లేకుండా మార్చడం లేదా మారడం" అనే అర్థంపై ఒత్తిడి పెడుతున్నారు; కానీ "సవరించడం" లేదా "మార్పు" అనే పదాలకు అది మాత్రమే అర్థం కాదు. "సవరించడం" అనే పదానికి "పాక్షిక మార్పులు చేయడం" మరియు "సవరణ" అంటే "పాక్షిక మార్పు" అని కూడా అర్థం. అందువల్ల రాష్ట్రపతి ప్రత్యక్ష ఎన్నికల పద్ధతిని పరోక్ష ఎన్నికలకు మార్చినట్లయితే, ఆయన సారాంశంలో ఆర్టికల్ 81 లో పాక్షిక మార్పు లేదా పాక్షిక మార్పు చేశారు, అందువల్ల ప్రస్తుత సందర్భంలో చేసిన మార్పు ఆ పదం యొక్క నిఘంటువు అర్థంలో కూడా ఉంటుంది. కానీ, చట్టంలో, "సవరించడం" అనే పదానికి మరింత విస్తృతమైన అర్థం ఉంది. రోలాండ్ బరోస్ రాసిన "పదాలు మరియు పదబంధాలు" లో, "సవరించడం" అనే పదం యొక్క ప్రాథమిక అర్థం "పరిమితం చేయడం" లేదా "పరిమితం చేయడం" అని ఇవ్వబడింది, అయితే దీని అర్థం "మారడం" మరియు "విస్తరించడం" లేదా "విస్తరించడం" అని కూడా అర్థం కావచ్చు. అందువల్ల చట్టంలో "సవరించడం" అనే పదానికి "మారడం" అంటే సవరించడం అని అర్థం కావచ్చు; ఆర్టికల్ 370(1) ప్రకారం రాష్ట్రపతి రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలను జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తింపజేయవచ్చునని, ఆ మేరకు ఆయన ఉత్తర్వుల ద్వారా పేర్కొనవచ్చునని, అంటే జమ్ముకశ్మీర్ రాష్ట్రానికి వర్తించేలా రాజ్యాంగంలోని నిబంధనలను మార్చవచ్చు (అంటే సవరించవచ్చు). అందువల్ల రాజ్యాంగ సందర్భంలో ఆర్టికల్

370(1)లో ఉపయోగించిన "సవరణ" అనే పదానికి విస్తృత ప్రభావాన్ని ఇవ్వాలని, ఆ అర్థంలో ఇది ఒక సవరణను కలిగి ఉంటుందని మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము. ఆర్టికల్ 370(1)లో ఉపయోగించిన "మార్పులు" అనే పదాన్ని "సమూలమైన పరివర్తన" చేయని మార్పులకు మాత్రమే పరిమితం చేయడానికి ఎటువంటి కారణం లేదు. అందువల్ల రాజ్యాంగంలోని 81 వ అధికరణలో చేసిన సవరణను చేసే అధికారం రాష్ట్రపతికి ఉందని మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము. అందువల్ల ఈ పిటిషన్ విఫలమై ఖర్చులతో కొట్టివేయబడుతుంది.

పిటిషన్ కొట్టివేత..